



## Walter Benjamin'in Eleştirel Teorisinde Teknolojinin Yarattığı Yıkım Üzerine Bir İnceleme

*An Examination of the Destruction of Technology in Walter Benjamin's Critical Theory*

### ÖZET

Bu çalışmanın gayesi, Walter Benjamin'in ilerleme ve felaket kavramları çerçevesinde, iktidar ve kapitalizmin egemenliği altında hızla gelişen teknolojinin dünya, insanlık ve doğa üzerinde yarattığı tahribatları incelemektir. Bu bağlamda, Walter Benjamin'in moderniteye ve teknolojik gelişmelere yönelik eleştirileri ele alınacak; özellikle bu süreçlerin toplumsal yabancılaşma, doğanın tahribi ve bireysel özgürlüklerin kısıtlanması üzerindeki etkileri değerlendirilecektir. Çalışma, ayrıca, ilerleme miti ve teknolojinin araçsallaştırılmasının, insanlığın refahı yerine nasıl felakete yol açtığını gözler önüne sermeyi hedeflemektedir.

**Anahtar kelimeler:** Walter Benjamin, İlerleme, Savaş, Teknoloji, Doğa, Felaket, Yıkım

### ABSTRACT

The aim of this study is to examine, within the framework of Walter Benjamin's concepts of progress and catastrophe, the destruction of the world, humanity and nature caused by the rapidly developing technology under the domination of power and capitalism. In this context, Walter Benjamin's criticisms of modernity and technological developments will be discussed; in particular, the effects of these processes on social alienation, the destruction of nature and the restriction of individual freedoms will be evaluated. The study also aims to reveal how the myth of progress and the instrumentalization of technology lead to disaster instead of the welfare of humanity.

**Keywords:** Walter Benjamin, Progress, War, Technology, Nature, Disaster, Destruction

## GİRİŞ

20.yüzyılın başlarından itibaren, teknolojinin yükselişi, insanlık için büyük umutlar ve aynı zamanda derin endişeler doğurmuştur. Teknolojik ilerleme, bir yandan toplumsal refahı artırma potansiyeli taşıırken, öte yandan bu ilerlemenin felakete sonuçlanabileceği gerçeğini de ortaya çıkartmıştır. Bu durum Benjamin'in eleştirel teorilerinde merkezi bir izlek haline gelmiştir. W. Benjamin ilerleme ve felaket kavramlarını derinlemesine ele alırken, modern savaşın ve teknolojik yıkımın nasıl bir ilişki içerisinde olduğunu felsefi sorgulamalarının odak noktalarından biri haline getirmiştir.

İlerleme düşüncesi, genellikle insanlığın daha iyiye gittiği hipotezine dayanır. Ancak, özellikle 20. yüzyılda yaşanan büyük felaketler düşünüldüğünde I. ve II. Dünya Savaşları, soykırımlar, nükleer tehditler ve çevresel tahribat, modern ilerleme anlayışının karanlık yönlerini gözler önüne çok net sermiştir. Bu bağlamda tarih ilerlemenin her zaman olumlu sonuçlar doğurmadığını ve çoğu zaman yeni felakete yol açtığını göstermiştir. Özellikle aydınlanma dönemi ile birlikte, ilerleme, toplumsal, bilimsel ve teknolojik gelişmenin kaçınılmaz ve olumlu bir süreç olduğuna dair bir inanç haline gelmiştir. Ancak, modern çağda yaşanan savaşlar, çevre felaketleri, ekonomik krizler ve toplumsal eşitsizlikler, bu iyimser bakışı sorgulatan önemli olaylar olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlık tarihi, ilerleme ve felaketin sürekli iç içe geçtiği bir diyalektik üzerine inşa edilmiştir. İlerleme, insanın doğayı, toplumu ve kendisini dönüştürme yeteneği olarak tanımlanabilirken; felaket, bu dönüşüm süreçlerinde ortaya çıkan ve genellikle kontrol edilemeyen yıkıcı sonuçlara neden olmuştur. Bu bağlamda ilerleme ile felaket arasındaki bu ince denge, bireyin varoluşsal yolculuğunda da önemli bir rol oynamıştır.

İnsan, sürekli olarak ilerlemeyi hedeflerken, bu çabanın içinde felakete davetiye çıkaran riskleri de taşır. Teknolojik gelişmeler, bilimsel buluşlar ya da toplumsal yenilikler ilerlemeyi sembolize ederken, bu yeniliklerin yan etkileri olan çevresel yıkım, etik yozlaşma ve sosyal kaos gibi felaketler kaçınılmaz sonuçlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla, ilerleme her zaman bir bedel gerektirmiş ve bu bedelin ödenip ödenmeyeceği sorusu, varoluşsal bir soruna dönüştürmüştür. Bu bağlamda, insanın ilerleme arayışındaki sınırsız arzusu hem yaratıcı hem de yıkıcı bir güç olarak ele alınabilir. Özellikle modern dünyanın getirdiği hız, teknoloji ve kontrol takıntısı, insanı felakete sürükleyebilecek bir noktaya getirirken, aynı zamanda varoluşsal krizlerin de kapısını aramıştır.

<sup>1</sup> İstanbul Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü Mezunu, Bingöl, Türkiye. ORCID: 0009-0003-1872-3768

**Sahin Eroğlu<sup>1</sup>**

### How to Cite This Article

Eroğlu, Ş. (2024). "Walter Benjamin'in Eleştirel Teorisinde Teknolojinin Yarattığı Yıkım Üzerine Bir İnceleme"  
International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:10, Issue:12; pp:2346-2353. DOI:  
<https://doi.org/10.5281/zenodo.14569406>

Arrival: 18 November 2024  
Published: 30 December 2024

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Walter Benjamin, modernite ve teknolojinin insanlık üzerindeki etkilerini eleştirel bir şekilde inceleyen en önemli düşünürlerden biridir. Benjamin, teknolojinin insanlık tarihinde "ilerleme" adı altında yıkıcı bir güç haline geldiğini savunur ve bu yaklaşımı, özellikle "Tarih Kavramı Üzerine" adlı eseri ile şekillendirmiştir. Benjamin'in, Paul Klee'nin Angelus Novus tablosu üzerinden geliştirdiği "tarih meleği" metaforu, modern teknolojinin insanlık tarihine etkisini anlamak için güçlü bir eleştirel çerçeve sunar. Benjamin'in eleştirileri, teknolojinin savaşı yalnızca bir yıkım aracı haline getirmekle kalmayıp, aynı zamanda şiddetin ve yıkımın estetize edilerek toplumsal bir yanılısma yaratılmasına nasıl hizmet ettiğini de ortaya koyar. Faşizm ve Fütürizm gibi ideolojik yaklaşımlar, teknolojiyi ve savaşı yüceltirken, Benjamin bu eğilimlerin insanlık için ne denli büyük felakete yol açtığını gözler önüne serer. Bu makalede, Benjamin'in modern teknolojiyi ve savaşları nasıl eleştirdiği, ilerleme anlayışını sorgulayan yaklaşımları ve bu bağlamda doğa, insanlık ve tarih üzerine yaptığı çözümler tartışılacaktır.

Benjamin'in analizleri, yalnızca geçmişin bir eleştirisi değil, aynı zamanda geleceğe dair bir uyarı niteliğindedir. Bu doğrultuda, teknolojinin modern insan üzerindeki etkileri, savaşın estetikleştirilmesi ve ilerleme mitine yönelik eleştiriler, makalenin temel odak noktalarını oluşturacaktır. Benjamin'in "Angelus Novus" üzerinden sunduğu tarih eleştirisi, günümüz teknolojik çağının tehlikelerini anlamak ve insanlık için daha bilinçli bir yönelim belirlemek açısından derin bir düşünsel rehber niteliğindedir.

### Sınırlılıklar

Bu çalışmada Walter Benjamin'in kavramsal çerçevesine odaklanılması, teknolojinin modern toplum üzerindeki etkileri bağlamında diğer eleştirmenlerin yaklaşımlarını dışarıda bırakmaktadır. Benjamin'in analizleri, modernite ve teknolojik ilerleme üzerine eleştirel bir bakış sunmakla birlikte, daha geniş bir metodolojik çeşitlilik kullanılmamıştır. Ayrıca, analizler Benjamin'in belirli eserleri ve metaforlarıyla (ör. Angelus Novus) sınırlıdır; bu da teknolojinin yıkıcı etkilerinin tüm boyutlarının ele alınmasını kısıtlayabilir. Çalışma, günümüz teknolojik gelişmelerine dair detaylı karşılaştırmalı analizler sunmamış, Benjamin'in eleştirilerinin modern bağlamdaki yansımalarına sınırlı şekilde değinmiştir.

### Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, Walter Benjamin'in ilerleme ve felaket kavramları çerçevesinde modern teknolojinin dünya, insanlık ve doğa üzerindeki yıkıcı etkilerini incelemeyi hedeflemektedir. Benjamin'in eleştirel teorisi ve özellikle "Angelus Novus" metaforu üzerinden, teknolojinin savaş, doğanın tahribi ve bireysel özgürlüklerin kısıtlanması üzerindeki etkileri detaylı bir şekilde değerlendirilmektedir. Çalışma, teknolojik ilerlemenin, insanlık için refah sağlamaktan ziyade felakete neden olma potansiyeline dikkat çekmeyi amaçlamaktadır.

### Araştırmanın Önemi

Günümüzde teknolojinin hızla gelişmesi, yalnızca toplumsal ve ekonomik alanlarda değil, aynı zamanda bireylerin yaşam biçimlerinde ve çevresel dengelerde de köklü değişimlere neden olmaktadır. Bu bağlamda, Walter Benjamin'in eleştirileri, teknolojinin ilerleme adı altında yol açtığı yıkıcı etkiler üzerine bir farkındalık yaratmak için değerli bir düşünsel çerçeve sunmaktadır. Çalışma, modernite eleştirileri üzerinden, teknolojinin neden olduğu bireysel ve toplumsal yabancılaşma, doğanın yok oluşu ve etik sorunlar gibi temel meselelerin anlaşılmasına katkı sağlamayı hedeflemektedir. Ayrıca, Benjamin'in perspektifinin, günümüzdeki teknolojik dönüşümlere yönelik eleştirel bir bakış açısı geliştirme konusunda da önemli bir referans noktası olduğu vurgulanmaktadır.

### Yöntem

Bu çalışmada, Walter Benjamin'in eserleri ve kavramları niteliksel bir yaklaşım çerçevesinde ele alınmıştır. Çalışma, Benjamin'in özellikle "Tarih Kavramı Üzerine Tezler" adlı metni ile "Angelus Novus" metaforu temelinde, teknolojinin insanlık ve doğa üzerindeki etkilerini incelemektedir. Literatür taraması yöntemi kullanılarak Benjamin'in eleştirel teorisinin temel kavramları analiz edilmiş, bu analizler aracılığıyla modern teknolojinin yarattığı yıkıcı etkiler değerlendirilmiştir. Metodolojik olarak, Benjamin'in eleştirileri bağlamında tarihsel ve felsefi bir inceleme yürütülmüş, modern teknolojinin savaşlar ve çevresel tahribat üzerindeki etkileri ile bu etkilerin toplumsal boyutları ortaya konulmuştur.

### Tarihin Kavramı ve Teknoloji Fırtınası: Angelus Novus'un Alegorisi

Walter Benjamin, teknoloji ve savaş üzerine düşüncelerini, özellikle "Tarih Kavramı Üzerine" adlı eserinde ve çeşitli diğer yazılarında ele almıştır. Benjamin, teknolojinin savaşla olan ilişkisinde derin bir endişe taşımış ve modern teknolojiyle birlikte savaşın yıkıcı doğasının büyük ölçüde değiştiğini belirtmiştir (Benjamin, 2010).

Benjamin'in en güçlü eleştirilerinden biri, savaşın ve şiddetin estetik bir deneyime dönüştürülmesi üzerinedir. Benito Mussolini ve Adolf Hitler gibi totaliter liderlerin, savaşı estetik bir gösteri olarak sunmalarını eleştirir.

Özellikle faşist rejimler, savaşın ve şiddetin bir tür "görsel şölen" gibi sunulması aracılığıyla kitleleri harekete geçirmişlerdir. Teknolojinin bu süreçteki rolü, savaşın yıkıcılığını ve şiddetini perdeleyerek bir tür estetik deneyime dönüştürmekte kullanılmıştır. Faşizm, Benjamin'in ifadesiyle, kitleleri politik olarak harekete geçiremeyince, onları estetik bir deneyim olarak savaşa sürüklemiştir (Benjamin, 2010).

Benjamin, teknolojiyle birleşen modern savaşın, tarihte benzeri görülmemiş bir yıkıcılığa yol açtığını düşünür. Teknolojik ilerlemeler, özellikle modern silahlar, bombalar ve savaş makineleri, büyük kitle imhalarını mümkün kılmıştır. Bu, savaşın doğasını tamamen değiştirmiş ve savaşın yalnızca askerler değil, siviller de dâhil olmak üzere tüm toplumu hedef almasına neden olmuştur. Benjamin, teknolojinin ilerleyişinin, insan yaşamını daha iyi bir hale getirme potansiyeline sahipken, bunun aksine insanları yıkıma sürükleyen bir araca dönüştüğünü belirtir (Benjamin, 2010).

Benjamin, teknolojinin "ilerleme" adı altında savaş için kullanılmasını tarihin yanlış bir yorumu olarak görür. Ona göre, ilerleme miti, geçmiş göz ardı ederek geleceğe odaklanma üzerine kuruludur ve bu da felaketlere yol açar. Teknolojinin savaş için kullanılması, bu yanlış ilerleme anlayışının bir ürünüdür. Benjamin, bu durumu "tarih meleki" metaforuyla açıklar: Melek, geçmişin enkazına bakarken, bir fırtına (teknoloji ve ilerleme anlayışı) onu durmaksızın geleceğe doğru sürükler. (Benjamin, 2010).

*"Klee'nin Angelus Novus adlı bir resmi vardır. Bir melek betimlenmiştir bu resimde; meleğin görünüşü, sanki bakışlarını dikmiş olduğu bir şeyden uzaklaşmak ister gibidir. Gözleri, ağız ve kanatları açılmıştır. Tarihin meleği de böyle gözükmelidir. Yüzünü geçmişe çevirmiştir. Bizim bir olaylar zinciri gördüğümüz noktada, o tek bir felaket görür, yıkıntıları birbiri üstüne yığıp, onun ayakları dibine fırlatan bir felaket. Melek, büyük bir olasılıkla orada kalmak, ölüleri diriltmek, parçalanmış olanı yeniden bir araya getirmek ister. Ama cennetten esen bir fırtına kanatlarına dolanmıştır ve bu fırtına öylesine güçlüdür ki, melek artık kanatlarını kapayamaz. Fırtına onu sürekli olarak sırtını dönmüş olduğu geleceğe doğru sürükler; önündeki yıkıntı yığını ise göğe doğru yükselmektedir. Bizim ilerleme diye adlandırdığımız, işte bu fırtınadır."* (Benjamin, 2002).

Benjamin'in Angelus Novus ve ilerleme kavramı üzerine yorumu, modern zamanların tarih anlayışını derin bir eleştiriye tabi tutar. Bu bağlamda Benjamin'in, Paul Klee'nin "Angelus Novus" adlı tablosunu kullanarak geliştirdiği tarih melekleri metaforu hem geçmişin eleştirisini hem de geleceğe dair bir karamsarlığı barındırır. Benjamin, tarih anlayışında ilerlemenin sürekli bir gelişme anlamına geldiği varsayımına karşı çıkar. Ona göre, insanlık tarihini ilerleme üzerinden okumak bir yanılsamadır. Olaylar ve teknolojik gelişmeler, yüzeyde insanlığa fayda sağlıyor gibi görünse de, aslında bir yıkım zinciridir. Benjamin'in "Angelus Novus" tablosunda gördüğü tarih meleği, tam da bu yıkımı gözler önüne serer: Melek, tarihin enkazına, yıkıntılara bakar ve her yeni olay, onun önüne yeni bir felaket olarak düşer. Melek, bu yıkıntıları tamir etmek, geçmişi onarmak ister, ama gelecek denin fırtına tarafından zorla ileriye, geleceğe sürüklenir. Bu fırtına, Benjamin'e göre, ilerleme ideolojisidir.



Kaynak: (Benjamin, 2023).

Paul Klee'nin tablosundaki melek, ileriye bakamaz; o, sırtını geleceğe dönmüş ve sadece geçmişi gören bir varlıktır. Bu bakış açısı, Benjamin'in tarih anlayışını doğrudan temsil eder. Olayları ilerleme perspektifinden değil, yıkımın birikimi olarak görmek, tarihe karşı radikal bir duruş sergilemektir. Melek, her ne kadar geçmişin yaralarını sarmak istese de bu fırsatı bulamaz; çünkü onu geleceğe sürükleyen kuvvet çok güçlüdür. Bu kuvvet, modern dönemin ilerleme ideolojisidir ve Benjamin, bu ideolojinin insanlığa getirdiği felaketi, yıkıntıların üst üste birikmesi olarak resmeder. Melek, bu yıkıntıları tamir edemediği gibi, gelecek de ona bir umut sunmaz. Bu metaforla Benjamin, tarihin birikmiş bir felaketler zinciri olduğunu göstermek ister.

Benjamin'in ilerleme eleştirisi, teknolojinin rolünü de kapsar. Modern teknoloji, insanlığın refahı için değil, daha büyük yıkımlar yaratmak için kullanılmıştır. Savaş teknolojileri, örneğin, Benjamin'in gözünde tarihin felaket zincirini daha da güçlendiren unsurlardır. Her yeni teknolojik gelişme, daha önceki felaketlerin üzerine yeni felaketler ekler. Özellikle I.ve II. Dünya Savaşı ve teknolojinin savaşta kullanımını göz önünde bulundurduğumuzda, Benjamin'in ilerlemeye dair karamsarlığı daha da anlam kazanır. İlerleme, savaşların aracı haline gelmiş teknolojinin yarattığı bir yanılsamadır ve bu yanılgı, insanlığı sürekli bir yıkıma doğru sürükler.

Benjamin, ilerlemeyi bir fırtına metaforuyla açıklar. Bu fırtına, cennetten gelir ve meleği çaresizce geleceğe doğru sürükler. Burada, ilerlemenin kaçınılmazlığını ve acımasızlığını vurgulamak önemlidir. İlerleme, durdurulamaz bir güç olarak tarif edilir ve bireylerin bu fırtınaya karşı koyma şansı yoktur. Melek, bu fırtınaya direnemez, kanatları kapanamaz ve bu durum, ilerlemenin kontrol edilemezliğini simgeler. Benjamin, bu fırtınayı sadece bireylerin değil, tüm insanlığın felaketi olarak değerlendirir.

Benjamin'in melek metaforu, yalnızca geçmişin yıkımıyla ilgili değildir; aynı zamanda geleceğe dair bir umutsuzluğu da ifade eder. Gelecek, bir kurtuluş ya da iyileşme vaat etmez. İlerleme adı altında sürüklenen insanlık, geçmişin felaketleriyle dolu yıkıntılar arasında sıkışmıştır. Gelecek, Benjamin için yeni felaketlerin geleceği bir dönemdir, çünkü ilerleme ideolojisi geçmişten ders almaz ve her yeni gelişme, yeni bir yıkım getirir.

### İlksel Deneyim Safsatası ve Teknoloji ile Savaşın Kaçınılmaz Yıkımı

*"İlksel deneyim" safsatasının içyüzünü göstermeliyiz insanlara. Ancak bunu yaparsak, savaş olgusunun iç yüzünü ortaya serebilir; savaşın ne bu yeni Almanların tapındıkları gibi "ebedi" bir savaş olduğunu ve ne de pasifistlerin sandıkları gibi "son" olarak kalacağını gösterebiliriz. Gerçekte, önümüzde tek bir savaş bulunmaktadır: İnsanların, ellerindeki teknoloji aracılığı ile Doğa'yla kurdukları ilişkiye uygun biçimde, kendi aralarındaki ilişkilerdeki yanlışlığı düzeltmekteki yetersizliklerinin giderilmesi için açılması gereken savaş. Bu son bir şans tanıyan, korku verici ve son savaştır. Bu düzeltim çabası başarısızlığa terk edilecek olursa, milyonlarca insan bedeni çelik ve gazlarla paramparça edilecek, ezilip yok olacaktır"* (Benjamin & Oskay, 1982).

W. Benjamin "ilksel deneyim" safsatası kavramı üzerinden savaş olgusuna dair yanlış anlayışları eleştirir. "İlksel deneyim" safsatası, savaşın tarihsel olarak insan doğasının bir parçası olduğu inancını içerir. Bu görüş, özellikle milliyetçi ideolojilerde sıkça rastlanır ve savaş, insanlık tarihinin kaçınılmaz bir unsuru olarak sunar. Bu anlayış, savaşın ebedi bir çatışma olduğunu savunan militarist söylemlerle de desteklenir. Ancak Benjamin, bu safsatayı reddeder. Savaş, insan doğasının bir zorunluluğu değil, insanların teknolojiyle doğa ve birbirleriyle kurduğu ilişkiyi doğru bir şekilde yönetememesinin sonucu olduğunu savunur. Benjamin bir yandan savaşın ebedi bir gerçeklik olarak kabul eden militarist anlayışı eleştirirken, diğer yandan da savaşın bir gün tamamen sona ereceği inancını savunan pasifist düşüncüyü sorgular. Buradaki temel vurgu, savaşın salt askeri bir mesele değil, daha geniş bir toplumsal ve insanlık sorunu olduğudur. Pasifistler, savaşın sona erdirmenin mümkün olduğunu düşünürken, Benjamin ise bunun ancak insanlar arasındaki ilişkilerde köklü bir dönüşümle gerçekleşebileceğini ileri sürer. Teknolojinin ilerlemesi, insanlığın barışa ulaşmasını sağlamamış, aksine savaşları daha da yıkıcı hale getirmiştir. Bu noktada metin, savaşın sona erdirmenin yolunun insan doğasına değil, insanların birbirleriyle ve doğayla olan ilişkilerini nasıl düzenlediklerine bağlı olduğunu vurgular.

Benjamin'in düşüncesinde yer alan bir diğer tema, insanlık ve doğa arasındaki ilişkiyi teknoloji aracılığıyla düzenlemenin yanlışlığıdır. İnsanlar, teknoloji sayesinde doğaya hükmetme gücüne sahip olsalar da bu güç, insan ilişkilerindeki yanlışlıkları düzeltmede başarısız olmuştur. İnsanlar, teknolojiyi geliştirdikçe, doğaya karşı güç kazandıklarını düşünmüşlerdir, ancak bu güç, insanlık arası ilişkilerde dengesizliklere ve çatışmalara yol açmıştır. Benjamin'in ifade edilen "yanlışlık," insanlığın teknolojiyi hem doğaya hem de birbirlerine karşı bir silah olarak kullanmasındaki yanılgıdır.

Teknoloji, şüphesiz modern savaşların ana unsurudur. İnsanlık, ellerindeki teknolojiyle doğaya hükmetmeye çalışırken, aynı araçları birbirleri üzerinde yıkıcı bir güç olarak kullanmışlardır. Bu durum, teknolojiyle barış sağlanamayacağı, aksine savaşın daha da yıkıcı hale geldiğini gösterir. Özellikle modern savaşlarda kullanılan

silahlar ve kitle imha teknolojileri, insanlığın teknolojiyi yanlış yönde kullandığını ve bu hatanın insan ilişkilerini derinlemesine etkilediğini kanıtlar.

Benjamin "son savaş" kavramı hem bir uyarı hem de bir fırsat olarak ele alınır. Buradaki son savaş, sadece ülkeler arasındaki çatışmalardan ibaret değildir; daha çok, insanların teknolojiyle doğa ve birbirleriyle olan ilişkilerini düzeltmeleri için verdikleri mücadeledir. Eğer bu düzeltim çabası başarısız olursa, savaşlar sadece insanlık için değil, doğa için de büyük bir yıkım getirecektir. Bu son savaşın başarısızlığa uğraması durumunda milyonlarca insanın bedeni çelik ve gazlarla paramparça edileceği uyarısında bulunur. Bu, modern savaşların yıkıcı gücüne yapılan bir göndermedir. Teknoloji sayesinde insanlık, tarihte görülmemiş bir yıkım kapasitesine ulaşmıştır. Modern silahlar, kitlesel ölümlere ve doğanın geri dönülmez şekilde tahrip edilmesine yol açmaktadır. Eğer insanlar teknoloji aracılığıyla doğa ve birbirleriyle olan ilişkilerini düzeltmezlerse, bu yıkım kaçınılmaz olacaktır.

### İtidal ve Gerçek Dönüşüm

*"Doğa'nın teknolojiyi bir fetiş olarak görmeyen, debdebe ve gösteriş düşkünü olmayan, sabırlı ve itidal sahibi çocukları bu ölçülülüklerini, onlara gelecek savaşın sihirli bir dönüşüm noktası olacağı söyleyenlere kanmayarak; bu vadedilen savaşın, bugün yaşanmakta olan yaşamın bir yansıması olduğunu ve olacağını görebilmekle kanıtlamış olacaktırlar"* (Benjamin & Oskay.1982).

Benjamin'in mercek altına aldığı bir başka önemli tema ise, teknolojinin bir fetiş olarak görülmesine yönelik eleştirisidir. Benjamin, teknolojiyi bir gösteriş ve güç aracı olarak gören insanları eleştiri getirmekten geri durmaz. Bu insanlar, teknolojiyi hayatın her alanında üstün bir varlık olarak benimser ve ona gereğinden fazla önem atfeder. Bu bağlamda, teknolojiye tapınan bir yaklaşımın hem insanlığın hem de doğanın dengesini bozduğuna vurgu yapılır. Teknolojiyi her sorunun çözümü olarak gören ve onu yücelten bu anlayış, aynı zamanda savaşı da kaçınılmaz kılar. Teknolojiyi bir fetiş olarak görmeyen, sade ve itidal sahibi insanları yüceltir. Bu insanlar, doğaya ve yaşamın özüne daha bağlıdır ve teknolojiyi hayatın merkezine koymazlar. Benjamin, bu insanları "sabırlı ve itidal sahibi" olarak tanımlar. Onların, gösterişe ve güce dayalı bir hayatı reddetmeleri, aslında daha derin bir bilgelik ve yaşam anlayışını temsil eder. Onlar için teknoloji, bir araçtan fazlası değildir; gösteriş ve prestij aracı olarak görülmez. Bu insan tipi, teknolojiye karşı bir denge arayışını ve sadeliği temsil eder.

Benjamin'in, doğanın çocukları olarak tanımladığı bu insanların ölçülülük ve itidal sahibi olduklarını savunur. Bu, Benjamin'in dünya üzerinde maddi güce ve gösterişe dayalı bir yaşam tarzına karşı duruşunun bir yansımasıdır. Doğanın çocukları, teknolojiyi bir araç olarak görür, ancak ona tapmazlar. Bu yaklaşım, doğa ile teknolojiyi dengeleme arayışını sembolize eder. Ölçülülük ve itidal, insanın hem kendisiyle hem de çevresiyle barış içinde yaşayabilmesi için gerekli olan iki önemli değerdir. Teknolojiye karşı bir fetişist yaklaşımı reddetmek, bu ölçülülüğü korumanın bir parçasıdır.

Benjamin burada, teknolojiyi ve savaşın vaatlerini sorgulamanın, aslında ölçülülüğün ve itidalin bir sonucu olduğunu farkındalığını yaratmak ister. Bu anlayış, aynı zamanda savaşı bir çözüm ya da dönüşüm noktası olarak gören yaklaşımları da reddeder. Benjamin'in üzerinde durduğu bir diğer önemli izlek ise, savaşın geleceğe dair vaat edilen sihirli bir dönüşüm noktası olarak sunulmasına karşı çıkılmasıdır. Benjamin savaş bir kurtuluş ya da yeni bir başlangıç olarak sunan ideolojilerin tehlikesine dikkat çeker. Tarih boyunca, özellikle milliyetçi ve militarist ideolojilerde, savaş bir tür arınma ve yenilenme aracı olarak gösterilmiştir. Ancak Benjamin, bu vaadin yanıltıcı olduğunu ve aslında savaşın bugünkü yaşamın bir yansıması olduğunu savunur. Yani savaş ne yeni bir başlangıçtır ne de bir dönüşüm fırsatıdır; aksine, içinde yaşadığımız yaşamın bir sonucudur ve onun devamıdır.

Savaşın bugünkü yaşamın yansıması olduğunu anlamak, Benjamin'in ifadesiyle, insanların ölçülülük ve itidal içinde kalmalarıyla mümkündür. Benjamin, doğanın çocuklarının bu vaade kanmayacaklarını, çünkü savaşın vaat ettiği kurtuluşun yanılsama olduğunu bilirler. Savaş, insanların kendi aralarındaki yanlış ilişkilerin ve doğaya karşı olan tutumlarının bir sonucudur. Bu nedenle, savaş sona erdirmek, doğayla ve insanlarla olan ilişkileri düzeltmekten geçer. Benjamin, gelecekteki savaşın sihirli bir dönüşüm noktası olmayacağını, aksine bugünkü yaşamın bir uzantısı olduğunu ifade ederek, insanların bu gerçeği fark etmesini, geleceği şekillendirebilecek gerçekçi yaklaşımların yolunu araması talebinde bulunur. Ona göre geleceğe dair vadedilen savaşlar, bir kurtuluş sunmaz; onlar, bugünkü hataların ve çelişkilerin daha yıkıcı bir biçimde ortaya çıkmasıdır. Bu yüzden, insanlar, savaşın sadece askeri bir çatışma olmadığını, aynı zamanda insanın doğayla ve teknolojiyle olan ilişkilerindeki yanlışların bir sonucu olduğunu vurgusunu da yapar.

### Teknolojinin Yıkıcı İronisi: Benjamin'in Doğa ve Alman İdealizmi

*"İşte böylesi bir yeni yaşam mekânında alevler içinde yanıp tükenen sancaklardan ve siperlerden oluşan yepyeni bir kır manzarası resmeden teknoloji, Alman İdealizminin heroik öğelerini yemden canlandırmak istemiş, ama yaratabildiği şey, bunun tam karşıtı olmuştur. Heroik sayılan şey, gerçekte Hipokrat'ın tanıdığı ölümün simasına*

*ait şeyler olmuştur. Kendi sapkınlığına batmış bir teknoloji doğanın apokaliptik simasına da kendi görünümünü resmetmiş; doğayı (doğaya onun kendi öz sesini kazandıracak bir güce eriştiği, yaşadığımız modern çağda sessizliğe ve suskunluğa mahkûm etmiştir” (Benjamin & Oskay, 1982).*

Benjamin perspektifinde Teknoloji, doğayı "alevler içinde yanıp tükenen sancaklar ve siperlerden oluşan" bir manzaraya dönüştürmüştür. Benjamin'in yaptığı bu betimleme, modern savaşların doğayı nasıl bir yıkım alanına dönüştürdüğünü simgeler. Siperler, savaşların sembolü haline gelmiş, doğayı savaş alanına çeviren insanın teknolojik araçlarıyla yaratılan yıkımın fiziksel izleri olarak tarihe geçmiştir. Benjamin'in okumalarında teknoloji, savaş aracılığıyla doğayı bir yok oluş sahnesine dönüştürürken, bunu bir tür "yeni yaşam mekânı" olarak sunmuştur. Bu ironi, modern dünyada teknolojinin doğayı ve insan ilişkilerini nasıl dönüştürdüğünü anlatan önemli bir noktadır. Doğa, bu teknolojiyle beraber hem fiziksel hem de ruhsal anlamda susturulmuş ve yok edilmiştir. Doğanın bu dönüşümü, aynı zamanda insanlığın kendini nasıl bir yıkıma sürüklediğini de gösterir. Alman İdealizmi, özellikle Kant, Hegel ve Fichte gibi düşünürler tarafından geliştirilen bir felsefi akımdır (Martin, 2004).

Bu akım, insanın özgür iradesi ve ahlaki sorumluluğu üzerine yoğunlaşmıştır. İdealizm, insanın kendi kaderini tayin edebileceği, erdem ve bilgelik dolu bir yaşam sürebileceği inancına dayanır. Ancak metin, modern teknolojinin bu idealist öğeleri yozlaştırdığını ve tam tersi bir sonuç yarattığını savunur. Bir bakıma Alman İdealizminin heroik (kahramansı) öğelerinin modern teknoloji tarafından nasıl ters yüz edildiğini gösterir

Burada teknolojinin Alman İdealizminin heroik öğelerini canlandırma iddiası, aslında bir yanılsamadır. Teknoloji, özgür iradeye dayalı bir yaşam yaratmak yerine, insanı kendi yarattığı araçların kölesi haline getirmiştir. Bu durum, "heroik sayılan şeyin, gerçekte Hipokrat'ın tanıdığı ölümün simasına ait" bir olguya dönüştüğü tespitiyle açıklanabilir. Teknoloji, özgürlüğü ve kahramanlığı temsil etmek yerine, ölüm ve yıkımın bir aracı haline gelmiştir. Halbuki Hipokrat, tıbbın babası olarak yaşamı koruma ve insanı iyileştirme üzerine çalışmalar yapmış bir figürdür; ancak burada, onun tanıdığı ölüm, modern teknolojinin yarattığı kitlesel ölüm ve yıkımı sembolize ettiğini söylemek mümkün. Görüldüğü üzere Alman İdealizminin insan özgürlüğü ve erdem üzerine kurulu heroik idealleri, modern teknolojinin elinde yozlaşmış ve bu idealler yıkımın simgeleri haline gelmiştir. Teknoloji, insanlığı özgürleştiren bir güç olmaktan ziyade, onu kendi yarattığı ölüm ve yıkım araçlarının kurbanı haline getirmiştir. Bu bağlamda, teknoloji, insanlığın ahlaki değerlerini de tersine çeviren bir sapkınlık aracı olarak karşımıza çıkar (Pinault, 2018).

Benjamin, teknolojinin doğayı nasıl bir apokaliptik yıkıma sürüklediğini de ifade eder. Benjamin için doğa, teknolojiyle olan bu ilişki sonucunda "sessizliğe ve suskunluğa mahkûm edilmiştir." Bu ifade, teknolojinin doğanın sesini, yani onun doğal dengesini ve varoluşunu, nasıl bastırdığını anlatır. Modern teknoloji, doğayı kontrol altına alarak onun kendi kendine işleyen sistemini bozar ve onu bir sessizlik alanına dönüştürür. Bu sessizlik, aynı zamanda doğanın yok oluşunu ve teknoloji karşısındaki çaresizliğini simgeler. Benjamin'de doğanın sessizliği, aynı zamanda insanın kendi varoluşu karşısındaki çaresizliğini de yansıtır. Teknoloji, insanın doğa üzerindeki hakimiyetini artırmış gibi görünse de bu hakimiyet, insanın doğayla uyumlu bir yaşam sürmesini sağlamaktan çok, doğayı bir yıkım alanına çevirmiştir. Bu, insanın kendi varlığına ve geleceğine de zarar veren bir süreçtir. Teknoloji, insanın doğayla kurduğu ilişkiyi bozmuş ve bu bozulma, insanlık için de bir felaket olmuştur. Bu durumu bir tür apokaliptik vizyonla tasvir edilebilir. Doğa, artık kendi sesiyle konuşamaz; o, teknoloji tarafından susturulmuştur. Bu durum, insanlığın kendi geleceğiyle ilgili derin bir tehlikeye işaret eder. Bu bağlamda modernitenin getirdiği teknolojik çağ, insanlığı kurtaracak bir araç olarak değil, yıkıcı bir güç olarak işlev yerini almıştır.

### **Savaşın Estetikleştirilmesi ve Teknoloji Miti: Benjamin'in Fütürizm Eleştirisi**

*“Marinetti'nin, Etiyopya'daki sömürge savaşına ilişkin manifestosunda şöyle denilmektedir: “Yirmi yedi yıldan bu yana biz fütüristler, savaşın estetiğe aykırı diye nitelendirilmesine karşı çıkmaktayız... Bu bağlamda yaptığımız saptamalar, şunlardır: ... Savaş güzeldir, çünkü gaz maskeleri, korkutucu megafonlar, alev makineleri ve tanklar aracılığıyla insanın, boyunduruk altına alınan makine üzerindeki egemenliğine gerekçe kazandırır. Savaş güzeldir, çünkü insan bedeninin o düşlenen konumunu, metalleştirilmesi konumunu kutsayarak gerçeğe dönüştürür. Savaş güzeldir, çünkü çiçekler açan bir çayırı mitralyözlerin ateşten orkideleriyle zenginleştirir. Savaş güzeldir, çünkü tüfek ateşini, top atışlarını, ateşin kesildiği anları, parfüm ve çürüme kokularını tek bir senfoni halinde birleştirir. Savaş güzeldir, çünkü büyük tanklarınki, geometrik uçak filolarınınki, yanan köylerden yükselen duman helezonlarınınki gibi yeni mimari biçimler ve daha pek çok şeyler yaratır... Ey fütürizm şairleri, yazarları ve sanatçıları... bir savaş estetiğine ilişkin bu temel ilkeleri anımsayın; anımsayın ki, yeni bir şiir ve yeni bir plastik sanatlar uğruna harcadığımız çabalar yine sizin ışığınızla aydınlansın” (Benjamin, 2015).*

Walter Benjamin, özellikle savaşın yüceltilmesi ve teknolojinin insan bedenini metalleştirmesi gibi konulara karşı da eleştirel bir duruş sergilemiştir. Fütürist bir perspektiften savaşı güzelleştiren ve sanatsal bir fenomen olarak ele

alan bu metin, Benjamin'in tarih ve ilerleme anlayışına taban tabana zıttır. Benjamin, teknolojiye dair ilerlemeci görüşlerin büyük bir yanılı olduğunu savunur. Ona göre, bu ilerleme miti, insanlık tarihini felakete sürükleyen bir ideolojik yapıdır (Benjamin vd., 2009).

Fütüristler, teknolojinin savaşla iç içe geçmiş yıkıcı gücünü estetik bir biçimde kutsarken, Benjamin, bu tür ilerleme anlayışlarının tarihsel bir felaketi sürekli hale getirdiğini düşünür. Teknolojiyi yüceltmek, insanın makineye egemen olduğu yanılısamasını yaratır; ancak bu, Benjamin'e göre, insanlığın kendi yarattığı teknolojik araçların kurbanı haline gelmesinden başka bir şey değildir.

Benjamin'in tarihe dair eleştirileri, özellikle fütüristlerin teknoloji aracılığıyla savaşı estetize etme girişimine karşı durur. Fütüristler, savaşın yarattığı yıkımı, doğanın yeniden şekillendirilmesi ve insan bedeninin metalleşmesi olarak güzelleştirirken, Benjamin, savaşın yalnızca bir yıkım ve tarihsel bir felaketler dizisi olduğunu savunur. Ona göre, tarihin bu ilerleme mitiyle sürüklenmesi, insanlığın sadece geçmişin enkazını yığmaya devam etmesi anlamına gelir. Bu, fütüristlerin savaşın yarattığı yeni mimari ve estetik biçimleri olumlayan anlayışına doğrudan bir eleştiridir.

Benjamin, sanatın bu şekilde araçsallaştırılmasını ve savaşın estetikleştirilmesini şiddetle karşı çıkar. Ona göre, faşizm, estetiği politikanın hizmetine sokar ve savaş, şiddet gibi olguları güzel göstererek insanları manipüle eder. Bu noktada, fütüristlerin savaşı sanatsal bir güzellik olarak ele alması, Benjamin'in eleştirdiği faşist stratejilere bir örnek teşkil eder. Fütüristler, savaşın yıkıcı etkilerini, estetik ve modern teknolojiyle kaynaştırarak, onu insanlık için olumlu bir deneyim gibi sunarlar. Ancak Benjamin, bu bakış açısının, savaşı yüceltmekle kalmayıp, insanları yıkıma sürükleyen bir ideolojik aygıt olduğunu belirtir.

Fütüristlerin, insan bedeninin "metalleştirilmesini" ve bunun gerçeğe dönüştürülmesini kutsamaları, Benjamin'in yabancılaşma kavramıyla eleştirilebilir. Benjamin'e göre, modern dünya, insanı kendi doğasından ve insani özünden yabancılaştırır. Teknoloji ve modern sanayi, insanı mekanik bir parçaya indirger ve bu hem bedensel hem de zihinsel bir yabancılaşmaya yol açar. Fütüristlerin savunduğu "metalleşme", insanın makineleşmesi ve bu süreçteki insani özelliklerini kaybetmesi anlamına gelir. Fütürist bakış açısında bu makineleşme olumlu bir gelişme olarak sunulurken, Benjamin, bu sürecin insanı özünden koparan, onu nesneleştiren ve mekanik bir varlık haline getiren bir yabancılaşma olduğunu savunur. Fütüristlerin modern teknolojiyi kutsaması, Benjamin'in eleştirdiği bir yanılısamadır. İnsan bedeni, teknoloji aracılığıyla özgürleşmez; aksine, makinenin bir parçası haline gelir ve bu, insanın özgürlüğünü ve bireyselliğini kaybetmesine yol açar.

Savaşın doğayı yeniden şekillendirmesi, Benjamin'in gözünde sadece bir illüzyondur. Doğa, savaşla birlikte yok olur ve bu yok oluş, insanlığın kendi kendini yok edişinin bir yansımasıdır. Fütüristler, savaşın bu yıkıcı doğasını estetikleştirerek, onu olumlu bir şey gibi sunmaya çalışırken, Benjamin, bunun bir yanılısama olduğunu ve bu estetikleştirmenin insanlığı felakete sürükleyen ideolojik bir aygıt olduğunu belirtir. Fütürist metinde savaşın doğayı yeniden şekillendiren bir unsur olarak yüceltilmesi, Benjamin'in "Angelus Novus" (Klee'nin tablosu üzerinden sunduğu) tarih meleği metaforuyla güçlü bir tezat oluşturur. Fütüristler, savaşın doğayı yeniden şekillendirdiğini ve ona yeni estetik formlar kazandırdığını savunurken, Benjamin'in tarih meleği, bu süreci tam tersine yorumlar. Ona göre tarih meleği, geçmişin yıkıntılarına bakar ve her yeni gelişmeyi bir felaket olarak görür. Tarihte ilerleme diye görülen şey, aslında bir felaketlerin birikmesidir. Fütüristler, doğayı mitralyözlerin "ateşten orkideleri"yle süslenmiş bir alan olarak tasvir ederken, Benjamin, bu yıkımın sadece geçmişteki yıkıntıların üzerine yeni felaketler eklediğini söyler.

## SONUÇ

Walter Benjamin'in eleştirileri, modernitenin ve teknolojik ilerlemenin gerek bireysel gerekse toplumsal seviyede yol açtığı yıkımı çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu çalışma çerçevesinde, Benjamin'in ilerleme ve felaket kavramları üzerine inşa ettiği tarih eleştirisi, teknolojinin insan değerlerinden nasıl da uzaklaştığını ve bireyi yabancılaştırdığını anlamamıza yardımcı olmaktadır. Teknolojinin doğa ve toplumsal yapı üzerindeki yıkıcı etkileri, bu çalışmanın temel tartışma noktalarından biri olarak ortaya çıkmıştır.

Benjamin'in eleştirileri, özellikle "Angelus Novus" metaforu vasıtasıyla, tarihin bir ilerleme miti tarafından maskelenen bir felaketler zinciri olduğunu ortaya koymaktadır. Bu metafor, modern teknolojinin insanlığı çok yönlü bir yıkıma sürüklediği gerçeğini anlamak için önemli bir başlangıç noktası olmuştur. Teknolojinin savaşı estetize eden ve bireyi mekanize eden bir araca dönüşmesi, yalnızca bireysel özgürlükleri değil, aynı zamanda toplumsal dayanışmayı ve doğayla uyumlu bir yaşam düzenini de yok etmektedir. Benjamin'in bu bağlamdaki eleştirisi, modern toplumun teknolojiyi kurtuluşa giden bir yol olarak görme yanılısasını ortaya koymaktadır.

Benjamin'in savaşı estetize eden yaklaşımlara yönelik eleştirisi, doğrudan günümüz savunma sanayisinin ve silah teknolojilerinin meşrulaştırılmasıyla ilişkilidir. Savaş teknolojilerinin modern toplumda "ilerleme" olarak

sunulması, Benjamin'in fütürizm ve faşizm eleştirilerinin hala geçerli olduğunu ortaya koymaktadır. Teknolojik ilerlemelerin savaşı daha da yıkıcı hale getirdiği düşünüldüğünde, Benjamin'in tarih anlayışı, bu yıkımın ardındaki ideolojik yapıları sorgulamak için önemli bir fırsat sunmaktadır.

Teknolojinin doğa üzerindeki etkileri, günümüzde artan iklim krizleri ve çevresel yıkımla doğrudan ilişkilidir. Benjamin'in doğanın sessizliğe mahkûm edilmesi metaforu, modern teknoloji ve endüstrileşmenin çevreye verdiği zararlar somut bir bağlantı kurmaktadır. Bu nedenle, Benjamin'in eleştirileri, günümüz koşullarında teknolojik gelişmelerin doğayla uyum içinde yönetilmesi gerekliliğinin yeniden düşünülmesini gerektirmektedir.

Benjamin'in bireyin mekanizasyonu ve toplumsal yabancılaşma eleştirileri, dijital teknoloji ve otomasyonun toplumsal eşitsizlikler üzerindeki derinleşen etkisiyle önemli bir paralellik göstermektedir. Yapay zekâ ve robotik teknolojilerin çalışma hayatındaki dengeleri değiştirip büyük bir işsizlik dalgası yaratma riski, Benjamin'in ilerleme eleştirisinin somut bir örneği olarak görülebilir.

Benjamin'in modernite ve teknoloji eleştirileri, günümüzün çok boyutlu krizlerini anlamak ve ele almak için bir rehber görevi görmektedir. Bu eleştiriler bazı gerçeklere ışık tutmaktadır. Teknoloji yalnızca ilerleme anlamına gelmez; tam tersine, yanlış kullanıldığında büyük yıkımlara yol açabilir. Doğaya ve topluma zarar vermeyen etik bir teknoloji anlayışı geliştirilmelidir. Geleceği şekillendirmek için bireylerin teknolojiye teslim olmak yerine teknolojiyi insan ve doğa yararına yönetmeleri gerekmektedir. Bunun sonucunda Benjamin'in çizdiği karamsar tablo, modern çağın sorunlarından çıkış yolu arama ihtiyacını güncellemektedir. Teknolojinin sadece insanlığın hizmetine sunulmuş bir araç olmadığı anlaşılmaktadır.

#### KAYNAKÇA

Benjamin, W., & Oskay, Ü. (2007). *Estetize edilmiş yaşam*. İnkılap Kitabevi.

Benjamin, W. (2023). Pasajlar, çev. Ahmet Cemal, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

Benjamin, W., Cemal, A., & Benjamin, W. (2009). *Pasajlar* (7. Aufl). Yapı Kredi Yayınları.

Benjamin, W. (2015). *Teknik olarak yeniden-üretilebilirlik çağında sanat yapıtı*. Zeplin Düşünce Yayınları.

Martin, W. M. (2004). *German Idealism: The Struggle Against Subjectivism 1781-1801*.

Pinault, J. R. (2018). *Hippocratic lives and legends* (Vol. 4). Brill.